

Militaire Spectator.

Woensdag, den 8sten Februarij.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te *Breda*, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

DE TIENDAAGSCHE VELDTOGT UIT EEN KRIJGSKUNDIG OOGPUNT BESCHOUWD.

I.

(*Vervolg van N°. 1.*)

Als een gevolg van het afschuwelijkste verraad van een groot aantal Belgische Officieren, werd het mobiele leger, in de maand October van het jaar 1830, in officieren, onder-officieren en manschappen van bijna alle wapenen zeer verzwakt. Vooral nam, na het gevecht bij Lier, de desertie, met iederen dag, hand over hand toe. De artillerie van het mobiele leger bleef het meest van deze ware bezoeking verschoond; daar bij dat wapen de desertie zich alleen tot eenige miliciens, uit de zuidelijke gewesten des rijks en uit de provincie Noord-Brabant afkomstig, bepaalde. De maatregel van scheiding, tusschen de Noord- en Zuid-Nederlandsche militairen, bij ministeriele aanschrijving, van den 20sten der bovengenoemde maand, bevolen, bragt den laatsten slag, tot de verdere ontbinding, aan het mobiele leger toe; zoodat men hetzelfde, van dat oogenblik af, voor bijna ontbonden konde houden.

Op den 26sten dier zelfde maand wierp zich een gedeelte van het overschot des legers, in het Kasteel van Antwerpen. Het overgeblevene gedeelte trok, moedeloos, uit laatstgenoemde stad, op West-Wezel, Groot- en Klein-Zundert terug; terwijl, insgelijks, het grootste gedeelte der bijna geheel ontbonden Kavallerie-korpsen, achter onze rivieren, op de onderscheidene depots, terugtrok. (1)

De bovenbedoelde afscheiding van Noord- en Zuid-Nederlandsche militairen was bij de Artillerie te velde met eene bewonderingswaardige snelheid en orde verrijgt; doch ook gelijktijdig waren de batterijen te velde, door het aanrukken van onder-officieren en manschappen

uit de depots, georganiseerd geworden. In vergelijking met de andere wapenen, was de Artillerie het sterkst te zamengesteld gebleven, en konde daardoor nog eene kracht ontwikkelen, welke die der Belgen verre overtrof. Onze Artillerie was, om die redenen, in evenredigheid, te talrijk voor onze overige troepen, zoodat men besloot, het verbroken evenwigt tusschen alle wapenen eenigzins te herstellen, door: eene rijdende batterij over de rivieren, de Koninklijke residentie 'sGravenhage tot verblijfplaats aan te wijzen; even zoo bekwamen: eene rijdende batterij Vianen; eene veld-batterij 6 ponders Gorinchem; en eene veld-batterij 12 ponders Gelder-Malsum, voorloopig, tot vaste garnizoenen.

De stilstand van alle nering en handtering in België, had vele ledige handen gemaakt, die nu niets beters dan het geweer wisten op te nemen. Men kan daarbij voegen: de aanwinst van duizende Belgische militairen, die, of verraderlijk onze vanen, of, naar aanleiding van het hun aangeboden vrijwillig ontslag, ons leger verlaten hadden; met nog duizende Fransche bedelaars en heethoofden, die, op hoop van eenen rijken buit in Holland te maken, zich aan de ongedisciplineerde Belgische benden hadden aangesloten. Dit alles in rekening gebragt, kunnen wij, zonder vergrooting, stellen: dat ons mobiele leger in de maand October 1830, in fysieke krachten minder sterk was, dan de bedoelde horden (Leger, konde men het toenmaals niet noemen.).

De Belgen hadden daarbij nog iets op ons voor, namelijk: dat de, door het schandelijkste verraad, meer dan door moed of krijgsbeleid, behaalde voordeelen, de geestdrift bij hen hadden opgewekt; terwijl daarentegen moedeloosheid, uit dezelfde oorzaken voortspruitende, in onze gelederen heerschte. Het waren niet de, in gevechten, geleden verliezen; het waren niet de, zoo hoog door de Belgen opgevijzelde, overwinningen bij Waelhem, Lier en Berchem, welke deze moedeloosheid hadden doen ontstaan; want ook dáár gaf de Hollandsche soldaat, die, door de dagelijks plaatshebbende tirailleur-gevechten, zich toen

(1) De striktste voorzigtigheid is aan Spectator, in deze loopende tijden, voorgeschreven. Gaarne had hij hierbij opgegeven de sterkte van het leger in de maand October 1830 na den terugtocht uit Antwerpen; doch voor als nog moet hij ook daarvan zwijgen. Zijne lezers verliezen hierbij niets. In rustiger tijden, zal er een aanhangsel op dit vertoog volgen.

eerst begon te oefenen, bliken: wat men van hem, tegen over eenen vijand in het open veld, mogt verwachten. Neen, het was het verraad, dat de, toen ter tijde nog zoo weinig opgewekte, geestdrift geheel had onderdrukt. En wat konde men ook van troepen verwachten, welke eerste linie (bij wijze van spreken) in de onzekerheid verkeerde, of er in de tweede linie geen grooter aantal vijanden zich bevond, dan bij de horden, welke zij voor zich zag.

Ter nedergeslagen, doch met verkropte spijt, bereikte het geringe overschot van het mobiele leger, zoo als wij boven reeds aanhaalden, op den 26sten October, West-Wezel en omstreken. In deze standplaats nam de Luitenant-Generaal van *Geen* het kommando over hetzelfde op zich; dewijl eene schielijke réorganisatie der strijdkrachten van den Staat, de tegenwoordigheid van deszelfs voormaligen Opperbevelhebber, Z. K. H. Prins *Frederik* der Nederlanden, te 's Gravenhage vorderde.

Bij eenen zoodanigen stand van zaken, zou dit gering overschot moeilijk het open veld hebben kunnen houden; niettegenstaande, bij het betreden van den Oud-Nederlandschen bodem, bij velen de moed was opgewakkerd geworden. De toekomst en de, ten onregte, verloren krijgseer, lagen, ten minste wat de mogelijkheid tot het herkrijgen van het laatste betreft, in een akelig duister; toen eensklaps een straal van hoop den beneveldden staatkundigen gezigteinder, eenigzins ophelderde.

Het geschut van het Kasteel van Antwerpen en onzer brave Koninklijke Zeemagt had zich, wrekende, aan de voorheen zoo bloeiende koopstad, doen hooren; en de 27ste October van het jaar 1850 kondigde het verbaasd Europa aan: dat de Hollandsche Leeuw in Zijnen tuin ontwaakt was, en, met den eersten klaauwslag, ook het vertrouwen op zijne krachten had herwonnen.

Onbeschrijflijk groot was de invloed, welke deze krachtsontwikkeling, niet alleen op het, nog op vijandelijken bodem staande, leger; maar ook op alle Noord-Nederlanders, en in het bijzonder op de bewoners der provincie Noord-Brabant uitoefende. De electricke vonk, van het genoemde Kasteel en van onze schepen op de Schelde uitgegaan, doorliep met de snelheid des bliksems, alle de gelederen van onze gewapende verdedigers, haren weg vervolgende; om op de Noord-Nederlanders, en vooral op de Noord-Brabanders, eene bijna gelijksoortige uitwerking te doen.

Het mobiele leger, hoe klein, hoe krachteloos ook op den 26sten, kreeg door deze onverwachte gebeurtenis, uit een moreel inzicht beschouwd, op den 27sten October, wederom een geduchter aanzien. Zoo wekt reeds een enkele glimp van overwinning, de ontwijkende geestkracht en het vertrouwen eene regtvaardige zaak op! Zoo boezemt vast beraden moed schrik voor straf, en hoop op belooning in!

Niemand, wie den toenmaals heerschenden geest in de provincie Noord-Brabant, met aandacht heeft kunnen gadeslaan, kan het ontsnapt zijn; ja bestond voor hem de zekerheid: dat onderscheidene bewoners derzelve, hetzij uit zwakheid van karakter; hetzij uit vrees voor de vermoedelijke gevolgen van de, door het staand leger, tot daartoe, zoo flauwelijk aan de omwenteling geboden wederstand; of uit andere oorzaken, die niet in ons gebied leggen te onderzoeken, eene omkeering van zaken waren toegedaan. Andere wederom, beangstigd dat de vernielende omwenteling tot hunnent zoude overslaan; en zich overtuigd houdende, dat het half ontbonden leger de hartstogtelijk opgewonden Belgische legerbenden niet zoude kunnen wederhouden, hoopten de gevreesde plaag, onder de minst mogelijke verzwarende omstandigheden, te ondergaan. De vuurvlammen van Antwerpen, hoe bedroevend ook in andere omstandigheden, deden echter nu, ook dáár, eene voor het algemeen en vooral voor het overschot van het leger, eene heilzame uitwerking. De Belgischgezinde partij, welke wij voor de geringste willen houden, ontwaarde, dat Holland van het, tot nu toe, betreden spoor afweek; om den eenigsten weg in te slaan, waarop de eer en de onafhankelijkheid van ons volksbestaan te verwerven was. De vrees voor straf vernietigde hier eene misdadig gekoesterde hoop; ginds verdween de vrees voor het aanhouden der zwakheid van het Gouvernement. De angst voor wedervergelding van den kant der Belgen schraagde het hierdoor bepaalde voornemen, om den Koning, en Hoogsteszelfs Regering, ter beteugeling van het oproerig geweld, en ter stuiting van de steeds voorwaarts strevende omwenteling, krachtadig de hand te bieden.

Deze medewerking was voor het leger, hetwelk in dat gewest op nieuw georganiseerd moest worden, van groot gewigt. Het konde nu, na vele zich snel opvolgende gebeurtenissen; na zoo vele moeilijke marschen; en kleine, doch moorddadige gevechten, onder het gastvrij dak zijner landgenooten, eene rust genieten, die voor hetzelfde allerweldadigst was.

Het bombardement van Antwerpen, had ook bij de Belgen geene geringe uitwerking te weeg gebragt; doch in tegenovergestelden zin. Schrik verving de zoo hoog opgewondene geestdrift. In plaats van zich hier over heen te zetten, stonden zij verbaasd op hun werk te starren, en -- de omwenteling maakte eene halte, in het slijk. De angst voor de hernieuwing van een dergelijk treurig tafereel; voor grooter verliezen en geduchter lessen, bragt de *volks-leiders* tot nadenken: het denkbeeld van den overgang van stijgen tot dalen, moet hen bij deze overdenking niet vreemd geweest zijn.

Tot hiertoe hadden slechts eenige nietsbeduidende Belgische figuranten zich in het openbaar vertoond; doch na de

eerste *halte*, traden de ware acteurs, die zich tot nog toe achter de schermen gehouden hadden, ten tooneele. Deze laatsten lieten de eerste eenigen tijd in hunne behaalde voordeelen zwelgen; doch ook gedurende dezen voor hen verderfelijken roes, ontspanden zich de, in ons leger, zoo voordeelig ontwikkelde krachten.

Het ligt buiten onzen werkkring, hier verder in staatkundige bespiegelingen te treden. Het bovenstaande moeten wij alleen aanstippen, ten einde de opmerkzaamheid op deze *halte* te vestigen, welke voor ons leger van groot belang was; dewijl dezelve gebruikt werd, om verder, onder het geschut van de vesting Breda, uit te rusten.

De strijdkrachten, welke België vóór dat tijdstip ontwikkeld had, waren in ongeregelde benden verdeeld geweest; waarbij de militaire ondergeschiktheid geheel en al onbekend was. Alles moest dus bij hen, als het ware, geschapen worden, waartoe echter genoegzame bouwstoffen -- dank zij het schandelijkste verraad -- aanwezig waren. De vrijwilligers, of zoogenaamde *kielmannen* werden vooruitgeschoven; de oude soldaten en miliciens, van het voormalige Nederlandsche Leger, daarentegen, meer achterwaarts getrokken, om dezelve in regimenten en bataillons in te deelen. Hiermede ging het echter gebrek; daar men zonder geest van orde, en zonder administratieve kennis te werk ging. Vele der met deze organisatie belaste personen vonden, bij de steeds heerschende verwarring, hun eigen voordeel, en menige ton schats verdween in de zakken en koffers van bijzondere personen.

Bij ons moest insgelijks een nieuw leger, uit de overgebleven bouwstoffen, en uit die, welke reeds achter de rivieren, met den prijzenswaardigsten ijver, waren zamengesteld, gevormd worden.

Het reeds te velde zijnde gedeelte, noch in divisien, noch in brigaden, ingedeeld zijnde, zoo was de beweegbaarheid van het leger gering, en de werkzaamheden bij den Generalen-staf, daardoor zeer vermenigvuldigd. De man, die, door de verwonding van Z. E. den Luitenant-Generaal *de Constant Rebecque*, *ad interim*, aan deszelfs hoofd geplaatst werd, was echter jong, vol vuur en geestdrift. Door zijn moedig gedrag, bij de toenmaals jongst voorgevallen gebeurtenissen; door zijne aan den dag gelegden ijver en militaire kennis, had de, toen nog Majoor, thans Luitenant-Kolonel *Nepveu* het vertrouwen van alle militairen, zonder onderscheid van rang of stand, gewonnen. Daarbij met ijver geholpen wordende, werden er vele moeilijkheden overwonnen; waardoor de dienst met orde en, naar de omstandigheden, met snelheid konde verrigt worden.

Evenwel bleef er voor den Opperbevelhebber van het mobiele leger, Z. E. den Luitenant-Generaal *van Geen*

eene zware taak over, namelijk: het vertrouwen op onze zaak en de ware militaire geestdrift bij de troepen op te wekken. Hiervan kweet deze zich met het beste gevolg, hetgeen hem des te gemakkelijker viel; daar zijn uit de Oost-Indiën overgebrachte militaire roem daartoe veel medewerkte. Aan eenen prijzenswaardigen najver (*emulatie*), ontbrak het echter geheel; doch ook deze werd enigzins door genoemden Generaal bewerkt, door bij Z. M. den Koning aan te dringen, om de reeds bewezene diensnten, voorloopig te beloonen. Z. M., dezen aandrang gehoor gevende, zond Z. K. H. Prins *Frederik* naar het leger; ten einde, in persoon, aan de voorgedragene militairen eerteekenen uit te reiken. Dit had juist plaats op den dag, waarop men eene expeditie tegen het dorp West-Wezel, en de zich aldaar bevindende Belgische troepen, onder de bevelen van den zich Generaal noemenden *Mellinet*, voor had. Van dezen voorgenomen togt kwam echter niets: alleen vergenoegde men zich, met het bezetten van het dorp Groot-Zundert, hetwelk, daags te voren, nog door de Belgen was bezocht geworden.

Het uitdeelen der militaire belooningen maakte eenen goeden indruk op den geest van ons leger, dat wederom dagelijks versterkingen ontving; zoo wel in vrijwilligers, als van de onderscheidene depots achter de rivieren geplaatst, en van de garnizoenen der vestingen, welke door de steeds aansnellende bataillons schutterij werden afgelost; zoodat men toebereidselen konde maken, tot het doen van eenige vijandelijke togten; ten einde de gedurige strooperijen der Belgische benden te beteugelen, of te straffen.

Venlo was ons intusschen ontvallen; en wel door gebrek aan armen om hetzelve te verdedigen. Sterk vreesde men voor Maastricht, hetwelk aan vele noodwendigheden gebrek had. Eene kolonne werd daarop, tot voorziening en overbrenging dezer behoeften, bijzonderlijk gevormd, en onder de bevelen van Z. D. H. den Hertog van *Saxen-Weimar* gesteld; terwijl een andere togt, door Z. E. den Luitenant-Generaal *van Geen* in persoon gekommandeerd, tegen het dorp Esschen (in de provincie Antwerpen) werd ondernomen.

Beide togten leverden de sprekendste bewijzen op, dat de militaire geestdrift bij onze troepen op nieuw ontwaakt was; en daar beide (de eerste van veel meer belang dan de tweede) met de gelukkigste gevolgen bekroond werden, was het vertrouwen in en op de eigene krachten wederom opgewekt.

De wapenstilstand, die intusschen, door bemiddeling der te Londen confererende Mogendheden tusschen de strijdende partijen tot stand was gebragt, en welke bij dag-order in dato 24 November, aan het mobiele leger werd bekend gemaakt, stremde de voortzetting der aanvankelijk op den vijand behaalde voordeelen.

Deze wapenstilstand, of liever wapenschorsing werd door ons, onder vele heilspellende voortekens en met vertrouwen ingegaan. De Belgen waren voor onzen ontwaakten moed, en gedisciplineerde benden, zoowel in de provincie Antwerpen, als in Limburg met angst geweken; en aan de Belgische natie, was een voorproefje gegeven (vooral door de kolonne onder de bevelen van den Hertog van *Saxe-Weimar*) wat ware militaire krijgstucht en krijgskundige kennis op ongeregelde troepen, welke door persoonlijke domheid geleid werden, vermogten. Deze schrik drong zelfs tot in het nationale congres te Brussel door; terwijl, daarentegen, het vertrouwen in Holland op onze strijdkrachten meer en meer gevestigd werd.

Met de mildste zorg, voorzagen de achtergeblevenen in de behoefte van hen, die op de grenzen voor ons onafhankelijk volksbestaan, en de handhaving onzer regten, en nationale eer waakten. Duizende offers, in klinkende munt en in kleedings-stoffen van allerlei aard, werden op het altaar des Vaderlands gestort. Deze zorg, ofschoon materieel, had eenen gunstigen morelen invloed op hen, die zich gewapend aan de grenzen bevonden en, niettegenstaande de wapenschorsing, aan al de ongemakken van het krijgsmans leven, in het gure najaars- en winter-saizoen, waren blootgesteld. De vaderlandsliefde werd daardoor meer en meer aangekweekt. Het bleek, dat het hier niet alleen een Gouvernements- maar dat het ook een nationale oorlog was.

Alle deze gemelde bijzonderheden, hoe nietig dezelve ook aan sommige onzer lezers mogen toeschijnen, hebben veel medegewerkt tot de voorbereiding van gewichtige gebeurtenissen, welker beschouwing wij hebben voorgenomen; zij dienden derhalve ook in dit vertoog voor te komen, hetwelk wij in een volgend nummer zullen voortzetten.

BIJDRAGE, BETREKKELIJK HET GEBRUIK VAN WORP- GESCHUT IN DE VERDEDIGING EENER VESTING.

In het tweede deel, tweede uitgave van het bekende werk van den Kolonel JONES over de belegeringen in Spanje (1) komt, onder andere belangrijke bijlagen, de volgende voor:

Proeven, genomen door de Bengaalsche Artillerie, op het fort William. (2).

Men had eene lijn van onbepaalde lengte afgezet. Aan derzelver eene uiteinde was een mortier van 13 duim (3)

(1) Journals of sieges carried on by the Army under the Duke of WELLINGTON, in Spain, between the Years 1811 and 1814. Van deze tweede uitgave, veel belangrijker nog dan de eerste, bestaat, zoo ver ons bewust is, nog geene vertaling.

(2) Note 41, pag. 403.

geplaatst, onderstellende men deze plaats te zijn: de verschansing in de keel des bastions, of de courtine achter het ravelijn, volgens het voorschrift van CARROT, op eenen afstand van 160 à 170 yards (146 à 155 el) van de bres. Op dezen afstand, van 160 à 170 yards van de mortier af, was een linnen gordijn gespannen, zoodanig dat het den vorm had van den bestreken hoek van het bastion of ravelijn; dienende dit doek ter voorstelling van de bres, in dien hoek gemaakt. Achter deze gordijn, in het verlengde der lijn, veldwaarts in, waren twee rijen wimpels op 10 à 12 voet (3 à 4 el) afstands van elkander geplaatst, stellende de ruimte door deze rijen ingesloten, de kolonne voor, welke tot bestorming der bres oprukt.

De mortier van 13 duim wierp tweemaal, met eene lading van 1 pond 4 oncen buskruid, onder 45° elevatie, 441 kogeltjes van 8 oncen, te zamen 250 à 251 pond, uit. Bijna alle deze kogeltjes vielen op de bres, of in derzelver omtrek, zeer dicht bij elkander, neder; weinige of geene vielen tusschen de mortier en de bres.

Vervolgens werd de 13 duims mortier, onder 45° elevatie, geladen met eene lading van 1 pond 6 oncen buskruid en 900 kogeltjes van 4 oncen, wegende te zamen 228 pond. De kogels vielen op de bres en even voorbij dezelve, als in eenen digten en zwaren regen, neder. Eindelijk werd de mortier, weder onder 45°, met 1 pond 8 oncen buskruid en met evenveel kogels van dezelfde gehalte, geladen; en nu breidden zich de kogels (die als een regen in trossen nedervielen) van den voet der bres af, nagenoeg 50 yards ver, langs de kolonne der aanvallers uit.

De grond, door de nedergevallen kogels bedekt, strekte zich over de 20 voeten of de dubbele breedte van het hoofd der kolonne uit. In de lucht gezien, in derzelver baan naar de bres, vertoonden deze kogels zich als eenen zwaren of digten druiventros. Na de vier bovengemelde worpen was de onderstelde bres, en de ruimte, door de aanvallende troepen bezet, met kogels van 8 en 4 oncen als het ware bevoerd. De grond was buitengewoon hard, gelijk zulks in Bengalen, vóór dat de regens denzelfden weeker maken, over het algemeen plaats heeft; de kogels hadden op de meeste plaatsen, waar zij neder gekomen waren, diepe kuilen gemaakt.

De kogels waren in tinnen buizen geplaatst, welke voorzien waren van eenen sterken houten bodem van nagenoeg 3 1/2 duim dikte.

Het was aan dezen bodem toe te schrijven, dat de projectielen in de digte orde, welke hier is opgegeven, zijn nedergevallen; want deze bodem, de lading buskruid

(3) Alle de opgegevene afmetingen en gewigten, zonder bijzondere vermelding, zijn Engelsche maat en Engelsch gewigt.

overdekkende, en ten naauwkeurigste op de kamer der mortier sluitende, kon de voortgebragte vloeistof, bij de buskruidontbranding, zich niet tusschen de kogels plaatsen en oorzaak van derzelve verspreiding worden; maar moest noodzakelijk de geheele lading in eenen klomp voortsluven.

Na deze proeven met den mortier van 15 duim, herhaalde men dezelve, ter zelfde plaatse, met mortieren van 10 en van 8 duim. De eerste werd achterevolgens geladen met 12 oncen buskruid en 240 kogels van 8 oncen; en met 13 oncen buskruid en 532 kogels van 4 oncen. De mortier van 8 duim werd evenzoo geladen met 6 oncen buskruid en 114 kogels van 8 oncen; en met $6\frac{1}{2}$ oncen buskruid en 228 kogels van 4 oncen. Beide stukken waren onder 45° elevatie gerigt, en de uitwerking der worpen was, betrekkelijk, gelijk. Deze worpen op derzelve baan naar de bres en de kolonne der aanvallers scheen, in de lucht gezien, eene vlugt van kleine vogels te zijn; zóó dicht aan een gesloten, dat men slechts even het licht tusschen dezelve door bemerken kon.

Deze proeven verdienen, onzes inziens, alle opmerking, en het ware niet onbelangrijk dezelve ook hier te lande, op de voorschrevene wijze, te doen; ten einde met nog grootere zekerheid omtrent dit gebruik van het worpgeschut uitspraak te kunnen doen. Het is bekend, dat de verdedigingswijze van den generaal CARNOT voornamelijk op de groote uitwerking van het worpvuur gegrond is; en evenzoo ook, dat de proeven, door den Engelschen Kolonel, nu Generaal, DOUGLAS dienaangaande genomen, niet ten voordeele van het door CARNOT aangenomen denkbeeld uitkwamen; ja uitkomsten opleverden, zeer verschillende met de hierboven opgegevene. Daaruit zijn dan ook eenige voornamen bedenkingen tegen de Carnotsche verdedigingswijze afgeleid; doch die grootendeels vervalten, indien de proeven der Bengaalsche Engelsche Artillerie naauwkeurig zijn. Het ware daarom, wij herhalen het, allerbelangrijkst dergelijke proeven hier te nemen, om, met meer kennis van zaken, over het al- of niet doeltreffende van dit gedeelte der Carnotsche voorschriften te kunnen spreken; en te beoordeelen: in hoeverre dit gebruik van het worpgeschut (in de onderstelling dat men zich de benoedigde overgrootte hoeveelheid projectielen aanschaffen kan) tot verdediging der bressen in eene vesting dienstbaar kan zijn.

MILITAIRE REGTSPLEGING.

Dienstbetrekkingen bragten mij heden binnen Breda. Reeds aan de poort vernam ik de buitengewone gebeur-

tenis van den dag: de teregtstelling van eenen officier, die, na eerst zijne wettige vanen te hebben verlaten, van de Belgen weder tot ons overgelopen was. Voorzeker een hoogstzeldzaam geval! Ik wilde daarvan getuige zijn.

Zonderling genoeg, dat, toen ik mij, eenige maanden geleden, insgelijks te Breda bevond, er mede eene militaire *executie* van aanbelang plaats had. Het was de uitvoering van het doodvonnis, tegen eene van zijnen post gedeserteerde schildwacht geveld.

Nog staan mij de bijzonderheden van die strafosfening voor den geest. Het was op den 18den Mei des vorigen jaars. Een groote toevloed van menschen van allerlei rang, stand en leeftijd verkondigde mij reeds iets buitengewoons, vóór dat ik nog de eigenlijke reden wist, waarom die menigte zich in ééne zelfde rigting naar den wal der vesting voorstuwde. Werktuigelijk volgde ik den stroom. Slechts weinige oogenblikken vóór den ongelukkigen was ik op de strafplaats, zoo men mij zaidé, bastion *Holland* genoemd. De bezetting en eene menigte officieren, zoo tot de vesting als tot het *mobiele* leger behorende, waren daar vergaderd. Alle gesprekken werden afgebroken, toen de veroordeelde, met zijn geleide, in langzamen, statigen tred, zijn, reeds vooraf gedolven, graf naderde. Er heerschte eene diepe, plegtige stilte: het scheen alsof ieder doordrongen was van het hoogernstige, van het innigtreffende dezer gebeurtenis.

Nog zie ik den armen Jöac, dit was de naam van den ongelukkige, aan de zijde van eenen geestelijke, tusschen de hem begeleidende soldaten, den wal optreden. Zijne geheele houding is kalm; op zijn gelaat is niet ééne aandoening te lezen. De regtvaardigheid zijner straf erkennende, is hem het leven een last geworden en beschouwt hij den dood zonder verschrikking. Evenmin echter kenmerken verachtende of loszinnige manieren zijne laatste oogenblikken. Op den zandhoop geknield, die weldra zijne doodkist zal bedekken, hoort hij de lezing van het over hem geveld vonnis aan. Daarna zich oprigtende, neemt hij een kort afscheid van den man, die hem in zijne laatste dagen, den troost van de Godsdienst had aangeboden; reikt zijnen jas aan eenen zijner geleiders toe; plaatst zich voor de groeve, die binnen weinige minuten, zijne laatste woonplaats wezen zal; laat zich, gedwee als een kind, den doek voor de oogen binden; terwijl het ter executie bestemde piket, zwijsend, voorwaarts treedt en, op de elkander snelvolgende teekens van den bevelvoerende officier, de geweren op den veroordeelden aanlegt. Het schot valt, en, in denzelfden oogenblik, heeft de arme Jöac opgehouden voor deze wereld te bestaan.

De lijkschouwing had plaats; de troepen defileerden voorbij de bloedige overblijfselen van den ongelukkige; en blijkbaar was het, dat zelfs de hardvogtigste soldaat

niet dan met aandoeningen den vorigen makker voorbij trok. Hier zag hij de gevolgen der misdaad in sterke trekken afgemaald; en, zoo ergens, gevoelde hij hier, bij medelijden voor den gevallene, afschuw van het verraad.

Geheel anders waren de indrukken der regtspleging van dezen dag. In stede van eene ruime strafplaats was nu eene niet buitengemeen groote kamer bestemd tot afkondiging van een vonnis, over eenen verrader gevelde, die, in het algemeen gevoelen, oneindig misdadiger was dan de fuselier Jörg. Ook ditmaal volgde ik de menigte naar eene der kamers van het Tribunaal. Na eenige oogenblikken toevens, verschenen de leden van den Krijgsraad; en, onmiddellijk daarop, trad de *delinquent* voor de balie. Met eenen vluggen sprong had hij de trappen van het parket overschreden, en stond daar voor zijne regters: niet met de deemoedigheid des berouwgevoelenden; maar met de onverschilligheid eens gevonnisdien, die zich minder om het verlies van zijne eer, dan om het behoud van zijn leven bekommert.

Niets deed in den gedaagden een militair kennen; want in dezen tijd, waarin het dragen van knevels een regt ook van andere standen geworden schijnt, kan men deze althans niet als onderscheidings-teeken, uitsluitend voor den militair, beschouwen. Uit het voorgelezen vonnis bleek, dat de gedaagde LE B...D. V....., oud 52 jaren en geboren te Bergen-op-Zoom, als eerste luitenant bij het 3de bataillon, 3de afdeling Infanterie, tijdens het uitbreken der onlusten in België, al dadelijk tot de opstandelingen was overgegaan; aldaar tot den rang van kapitein bevorderd, de wapens tegen zijn Vaderland gedragen had; voorts dat hij zich, twee maanden geleden, aan de voorposten der vesting Bergen-op-Zoom als Belgisch deserteur had aangemeld en, in toepassing der wetten op de voormelde misdaad, door den Krijgsraad bij het leger te velde, veroordeeld was geworden tot de *straf des doods, door den strop*. Dit vonnis was bekrachtigd ter uitvoering, door Z. K. H. den Prins Veldmaarschalk, Opperbevelhebber van het leger; doch had het Z. M. den Koning behaagd om, op rekweste van, of ten behoeve van genoemden LE B...D. V....., dat vonnis te veranderen in cassatie, vervallenverklaring van den militairen stand, en onbekwaam om den lande in eenige betrekking immer weder te kunnen dienen.

Aandachtig luisterde ik: het woord *eerloosverklaring* had mijne ooren niet getroffen; ik zag de vergadering rond: dat woord was op elks gelaat te lezen.

Met het voorlezen van dat vonnis en de finale: *thans zijt gij op vrije voeten*, was de geheele plegtigheid geëindigd. De *delinquent* sprong, even vlug als hij er opgekomen was, de trappen weder af; plaatste zich in zijn rijtuig; vertoonde zich, kort daarop, op de markt der stad,

welke hij in den namiddag verliet, bij het uitrijden der poort, aan de wacht, als iets zeer gewoons opgevende, dat hij de, in den loop van den dag, gecasseerde officier was.

Zonder te willen afkeuren, kon ik echter niet nalaten in vergelijkingen te treden tusschen den vrijgelaten officier en den ter doodgebragten fuselier. Ik was daarin de eenige niet. Hier en daar rees zelfs eenig gemor. Niet, dat men begeerig was naar het bloed des schuldigen; men eerbiedigde een der schoonste regten van den troon. Maar moest die regtspleging juist op deze wijze plaats hebben? Indien er redenen bestonden, den veroordeelde niet in de schande der gewone formaliteiten te laten deelen; waartoe dan die gedeeltelijke publiciteit? Indien militaire regtsplegingen, onder andere, ook dienen moeten om afschrik van het kwaad in te boezemen, dan, waarlijk! kan men met regt zeggen, heeft die van heden dat doel geheel gemist; ja zelfs op vele gemoederen eenen gansch anderen indruk gemaakt. — Men verachte deze opmerkingen niet: het is niet goed, dat tot soortgelijke aanleiding gegeven worde.

BREDA, den 28sten Januarij.

PLAATS GEHAD HEBBENDE PROMOTIEN, BIJ HET LEGER.

VOLGENS ZIJNER MAJESTEITS BESLUIT VAN DEN 8sten JANUARIJ 1832.

INFANTERIE.

Geene.

KAVALLERIE.

Geene.

ARTILLERIE.

1ste bataillon veld-artillerie:

Tot 1ste luits.: de 2de luits. L. C. von Phaffenrath von Sonnenfels, F. H. E. van Glansbeek en L. J. Tindal, respectievelijk van het bataillon; met bepaling, dat deze drie officieren, vooreerst, op het traktement van 2den luit. zullen verblijven.

Bataillon vrijwillige artilleristen:

Tot 1ste luit.: de 2de luit. E. van Bart, van het bataillon,
Tot 2de luit.: de kad.-serg. J. J. van den Velden, van de militaire akademie, en tijdelijk dienende bij het bataillon.

Korps rijdende artillerie:

Tot 2de kap.: de 1ste luit. baron F. F. I. H. van Heeckeren tot de Cloese, van het korps;

Tot 1ste luits.: de 2de luits. E. J. L. Sassen en J. A. Nuy, almede van het korps.

4de bataillon artillerie nationale militie:

Tot 2de luits.: de sergs. J. C. Cox van Spengler en E. E. van Spengler, beide van het 3de bat. veld-artillerie.

6de bataillon artillerie nationale militie:

Tot 2de luits.: de kadet W. C. A. Staring en de kadet-serg. C. J. Jacobs, beide van de militaire akademie, en tijdelijk dienende, de eerstgenoemde bij het 1ste bat. veld-art., en de laatstgenoemde bij het 6de bat. art. nat. militie.

Bataillon artillerie schutterij:

Tot 2de kaps.: de 1ste luit.-adj. J. van Heel, van het bat. vrijw. art., de 1ste luit. H. I. de Jong, van de div. pont.; de 1ste luit.-adj. S. van Riemsdijk, dienst doende in de 4de art.-directie; de 1ste luit. B. F. J. A. G. van Erp, alsmede de 1ste luit.-adj. J. C. Logger, beide van het bat. vrijw. artilleristen.

Tot 1ste luits.: de 2de luits. G. Wuyster, van het 3de bat. art. nat. militie, J. H. C. Madlener en C. S. N. van Gennip,

beide van het 6de bat. art. nat. militie; J. D. L. van Slingelandt en R. Boeck, beide van het 4de bat. art. nat. militie.

Tot 2de luits.: de serg. S. K. Hein en de fourier J. van den Berghe, beide van het 6de bat. art. nat. militie; de serg. D. F. E. van Riemsdyk en L. L. van Horn, beide van het 1ste bat. veld-art., mitsgaderd de kadets-sergs. C. C. Cox, A. J. A. Quack en F. G. van Beusekom, respectievelijk van de militaire akademie, en tijdelijk dienende, de eerstgenoemd bij het bat. vrijw. artilleristen, en de beide volgende bij het 1ste bat. veld-art.

Division pontonniers:

Tot 1sten luit.: de 2de luit. J. W. Tichler, van de div., en Tot 2den luit.: de kadet-serg. A. L. F. T. van der Wyck, van de militaire akademie en tijdelijk dienende bij het 1ste bat. veld-art.

Staf der artillerie:

Tot 2den kap.: de 1ste luit. H. M. van Pabst, van het 1ste bat. veld-art., met bepaling dat hij, in zijne tegenwoordige betrekking van onderwijzer in de rij-kunst, bij dat bataillon zal verblijven.

Voorts is, bij gemeld besluit, het bevel over het bat. art.-schutt., waarvan de oprigting bij Zr. Ms. besluit van 15 December 11. is bevolen, opgedragen aan den luit.-kol. Petter, die als zoodanig tevens belast blijft met dat over het bat. vrijw. art. (1)

GENIE.

Geene.

NOORD-BRABANDSCHE SCHUTTERIJ.

Tot luit.-kol., kommandant van de 3de afd. Noord-Brabandsche schutterij, de maj. W. F. Lambert, van de 10de afd. inf.;

Tot kommandanten van het 1ste en 2de bat. dier afd., de maj. C. H. J. Thion; van het reserve bat. der 10de afd., en de kap. C. Muller, van het reserve bat. der 7de afd. inf.

STATISTIEK.

AANGROEIJING DER BEVOLKING IN EUROPA.

Volgens den heer *Moreau de Jonnés*, verdubbelt de bevolking van Europa, in de onderscheidene staten, in de volgende tijdperken. Voor Pruisen in 59 jaren; voor Oostenrijk in 44 jaren; voor Europeisch-Rusland in 48 jaren; voor Polen en Denemarken in 50 jaren; voor Groot-Brittanje en Ierland in 52 jaren; voor Zweden, Noorwegen, Zwitserland en Portugal in 56 jaren; voor Spanje in 62 jaren; voor Italië in 68 jaren; voor Griekenland en Europeisch-Turkij in 70 jaren; voor de Nederlanden in 84 jaren; voor Duitschland in 120 jaren en voor Frankrijk in 125 jaren. Het tijdvak, waarin de bevolking verdubbelt, is voor de noordelijke landen gemiddeld een halve eeuw; voor de zuidelijke gemiddeld 80, en voor geheel Europa gemiddeld 57 jaren. Men moet

(1) Van de zeven aangestelde 1ste Luitenants tot 2de Kapiteins bij het wapen der Artillerie, zijn er drie, welke bij besluit van 17 December 1819; twee, welke bij besluit van 20 September 1820; en twee, welke bij besluit van 25 April 1821 tot 1ste Luitenants waren bevorderd.

De bij deze promotie tot 1ste Luitenants bevorderde 2de Luitenants, waren, bij onderscheidene besluiten van Augustus en December 1826 en Maart 1827, tot 2de Luitenants bij de verschillende korpsen Artillerie aangesteld.

intusschen aan deze cijfers geen te volstrekte beteekenis hechten; of denken, dat de bevolkingen der verschillende staten in de bovenstaande tijdperken werkelijk verdubbeld zullen zijn: deze cijfers wijzen slechts de tegenwoordige vruchtbaarheid in die onderscheidene staten aan. Met andere woorden: de aangroeiing der bevolking, of het overwigt der geboorten op de sterften, wordt thans als volgt uitgedrukt: In ieder jaar wint:

Europeisch-Rusland.	615,000 zielen.
Oostenrijk.	425,000 "
Brittanje.	271,000 "
Pruissen.	206,000 "
Italië.	205,000 "
Het eigenlijke Duitschland.	175,000 "
Frankrijk.	173,800 "
Spanje.	140,000 "
Europeisch-Turkije.	101,000 "
Polen.	57,000 "
De Nederlanden.	50,100 "
Portugal.	46,000 "
Zweden en Noorwegen.	45,100 "
Zwitserland.	25,000 "
Denemarken.	21,150 "
Griekenland.	10,000 "

Het noordelijk Europa wint dus jaarlijks 1,865,900 zielen.
Het zuidelijk Europa. . . . . 700,800 "

Of geheel Europa. . . . . 2,566,700 zielen.

» Deze getallen, » zegt de schrijver, van wien wij dezelfde ontleenen, » kunnen, beter dan onderstellingen, tot gidsen in staatkundige voorzeggingen dienen. Zij toonen het verschieft aan, waarmede Europa bedreigd is, door de natuurlijke en sneltoemende aangroeiing van het menschelijk geslacht, in sommige gedeelten van het vaste land. De onheilen, die er uit kunnen voortvloeijen, zijn, voor de verscheidene landen: de onevenredigheid der middeelen van bestaan met het groot getal inwoners; en voor Europa in het algemeen: het gevaar, waaraan deszelfs onafhankelijkheid is blootgesteld, door de vermeerdering van de bevolking der grootste militaire Mogendheid, die ooit bestaan heeft. Europeisch-Rusland alleen, zonder Polen en de Russische bezittingen in Azië daarbij te rekenen, bevat in zijne jaarlijksche aangroeiing van bevolking, een vierde gedeelte van de aangroeiing over geheel Europa. De twee groote Mogendheden van het westelijk Europa, Frankrijk en Engeland, winnen, langs dezen weg, jaarlijks een getal zielen, hetwelk nog geen derde gedeelte uitmaakt van de aanwinst van Rusland met Polen vereenigd. Het zuidelijk Europa, Frankrijk, Zwitserland, Portugal, Spanje, Italië, Griekenland en Europeisch-Turkije daar onder begrepen, vermeerdert jaarlijks met een getal zielen, slechts weinig meer dan Rusland en Polen. Het verschil is als 55: 53. Indien het Russisch Keizerrijk, in vermeerdering van bevolking, aldus blijft voortgaan, zal het, binnen eene halve eeuw, honderd millioen inwoners tellen; het zal eene kracht in menschen bezitten,

driemaal sterker dan die, welke Frankrijk tegenwoordig bezit; en vijfmaal grooter dan die van alle de Brittanische eilanden te zamen. En echter is de uitgebreidheid van Rusland zoo groot, dat het niet meer dan 420 inwoners op eene vierkante mijl telt: eene bevolking gelijk staande met die van de woeste kusten van Dalmatië, of van Griekenland, in deszelfs tegenwoordigen toestand van verwoesting."

NECROLOGIE.

Bij den aanvang van onzen spectatorialen arbeid, hebben wij reeds eenen droevigen pligt te vervullen, met de aankondiging van het afsterven eens verdienstlijken Hoofd-Officiers van het staande leger.

In den persoon van *Joachim Frederik Muller*, Majoor der Artillerie, en laatstelijk Kommandant der Artillerie in de vesting Willemstad, verliezen Z. M. de Koning en het Vaderland eenen ijverigen dienaar; en het wapen, waarbij hij diende, een kundig en verdienstvol Officier.

Op den 17den December 1791 te Amsterdam geboren, trad hij in de dienst van zijn Vaderland, in het jaar 1804, als kadet der Artillerie op de Militaire School te Zutphen; werd in het jaar 1808 2de luitenant; in 1812 1ste luitenant; en in 1813 2de kapitein bij de Artillerie. Hij ging, na de omwenteling van 1813, wederom als 1ste luitenant bij het korps Rijdende Artillerie over; werd in het jaar 1815 tot 2de; en kort daarna tot kapitein-kommandant bij dat wapen bevorderd. In het jaar 1826 werd hij door Z. M. overgeplaatst bij het 1ste bataillon veld-artillerie; en in 1830 tot Majoor bij het 2de bataillon veld-artillerie benoemd.

Gedurende zijne militaire loopbaan heeft hij de veldtogten van 1809 in Zeeland, van 1812 in Rusland, van 1813 in Saxon en van 1815 in Nederland en Frankrijk bijgewoond. Hij werd op den 19den Maart 1813 benoemd tot ridder van het legioen van eer. In 1830 werd hij mede het slagtoffer van het verraad, en te Bergen (Mons) gevangen genomen. Naar Brussel gevoerd; zuchtte hij in Belgische gevangenschap; tof dat hij, na den tiendaagschen veldtogt, naar luid der *protocollen*, ontslagen werd. Hij stierf den 17den Januarij 1832, na eene ongesteldheid van ruim 14 dagen, in den ouderdom van 40 jaren, te 's Gravenhage.

Uerscheidenheden.

DUBBELZINNIG ANTWOORD OP EENE VRAAG OM VERLOF.

Een zeker officier der kavallerie, wiens naam wij, om reden, verzwijgen, komt op eenen morgen, bij zijnen Chef eene voor hem opgemaakte aanvraag om verlof voor den

tijd van drie maanden, met behoud van soldij, overleggen; ten einde zich, tot herstel van gezondheid, naar Aken te kunnen begeven. Deze aanvraag geschiedde met overlegging van een geneeskundig getuigschrift, de ongesteldheid van den lijder bevestigende. Zijn Chef, die hem niet ziek gekend had, zag eenen geruimen tijd het gezond uiterlijk van dien officier aan; en vroeg eindelijk, half lagchende: wat hem toch deerde. Deze antwoordde, eenigzins verlegen, doch glimlagchende: dat inwendige rhumatische pijnen hem tot deze badkuur dwongen; waarop de Chef, bij wien de vrager, voor het overige, zeer goed aangeteekend stond, een einde aan zijne steeds toenemende verlegenheid maakte, met het antwoord: *Ik zal trachten, in uw verzoek door den Minister te doen be-willigen; in de hoop van u zoo gezond weder te zien, als gij ons verlaat.* (Historisch.)

De overdreven zucht van *FREDERIK WILLEM*, vader van den grooten *FREDERIK*, om zijn leger uit manschappen van eene buitengewone lengte zamen te stellen, is bekend. In eene levensbeschrijving van dezen Vorst, onlangs te Londen in het licht verschenen, leest men wat één zoodanig rekrut hem gekost heeft. De persoon was een geboren Ier, en genoodzaakt de reis van Dublin naar Berlijn af te leggen. Zie hier de opgave der kosten:

	Pond.	St.	Sch.
Aankoop van den man, van zijn persoon afstand doende.	1000.	00.	
Zending van twee wervers	18.	18.	
Reis van Ierland naar Chester.	50.	00.	
Id. van Chester naar Londen.	25.	12.	
Aan den man, die den rekrut op deze reis vergezeld.	10.	10.	
Bij zijne aankomst ter hand gesteld.	1.	18.	
Uitbetaling van drie jaren soldij, hem vooraf beloofd.	60.	00.	
Aan eenige vrienden van den rekrut, die behulpzaam waren, hem tot den gewenschten stap over te halen.	18.	18.	
Voor een uniform en toebehooren.	19.	6.	
Reis van Londen naar Berlijn.	21.	00.	
Post-paarden van Gravesand naar Londen en terug.	6.	6.	
Aan onderscheiden personen, in deze zaak gebruikt.	8.	7.	
Aan twee soldaten der gardes, die mede hierin werkzaam waren.	15.	15.	
Aan eenige personen, om het geheim te bewaren.	12.	12.	
Vertering in de herberg te Gravesand.	4.	13.	
Aan een Vrederegter.	6.	6.	
Aan eenen man, die den rekrut volgde en onafgebroken een wakend oog op hem hield.	3.	3.	
Voor een schuit.	0.	5.	
Brievenport en diverse uitgaven.	3.	18.	

Makende te zamen een bedrag van P. S. 1267. 7. of ruim 15,400 Hollandsche Guldens.